

Robotník nepotrebuje náboženstvo!

»Životom« č. 20.

Ročník I.

Cena 50 hal.

Úvodom.

Mladý, neskúsený kňaz prišiel za kaplána do priemyselného mesta. Plný krásnych plánov sa ponáhlal do školy na hodinu náboženstva. Tam ho však čakala smutná zpráva. Triedny pán učiteľ mu odovzdal lístok, ktorý sa ho dotkol veľmi bolestne. Na tom lístku ťažkou, mozolovitou robotníckou rukou boli napísané slová: „Neprajem si, aby moje dieťa bolo vyučované náboženstvu, ktoré je najväčším nepriateľom robotníctva.“

Tieto slová sú jasným dôkazom smýšľania mnohých našich robotníkov.

Nepriatelia Cirkvi im neprestajne hlásali: „Cirkev sa o Vás nestará. Jej nezáleží na vašej biede. Kňazi sa starajú len o seba...“ Predstavovali im kleslých kňazov, rozprávali im všelijaké vymyslené historky a pri tom veľkým hlasom volali: „Takými sú všetci! Nič im neverte, nič im nedajte! Neni Boha! Náboženstvo je len výmyslom kňazov! Niet ničoho, len biedy veľa! Tú zavinila Cirkev, lebo sa spojila s vašimi vykorisťovateľmi!“

Tak hovorili robotníctvu a ono šlo za vábiacim hlasom. A výsledok? — Dnes stojí tu v biede, v nedostatku, bez Boha, bez náboženstva, bez práce a bez chleba. Dnes už dobre vidí, že je zle a hľadá pomoci.

Kde ju najde? — Len v náboženstve, u Krista a v jeho Cirkvi.

To sú najlepší tvoji priatelia, robotníku môj! Dokážem Ti to v tejto brožúrke. V nej Ti vyličím postavenie robotníctva v minulosti a poukážem aj na dnešné pomery.

Nechcem politizovať, ale len poučovať. Chcem Ti ukázať, aké šťastné a spokojné by bolo robotníctvo, keby sa ľudia riadili dľa krásnych predpisov Krista, Cirkvi a náboženstva.

Robotník pred Kristom.

Keď chceme poznať zásluhy Krista a Cirkvi o robotníctvo, musíme študovať spoločenské pomery pred narodením Kristovým.

Dejiny pred narodením Kristovým poznajú len dve vrstvy ľudí: pánov a otrokov.

O živote pánov Ti nebudem rozprávať, nedovoľuje mi to rozsah tejto brožúrky. Zmienim sa len o živote otrokov, ktorých právom môžeme nazvať robotníkmi pohanského veku.

Ako sa vodilo otrokom pred narodením Kristovým?

Otrok nebol považovaný za človeka. Pred zákonom nemal nijakého práva. V zákone stálo: „servus nullum caput habet“ — „otrok nemá ľudskej hlavy“. Keď umrel nejaký rímsky boháč, rozprávalo sa, že synovi zanechal toľko a toľko peňazí, dobytká a iných vecí. Slovom „vecí“ sa rozumeli otroci. Otrok nesmel mať majetku, ani rodiny. Jeho dievky

prináležaly pánovi. Svojmu pánovi musel byť vo všetkom po vôli. Pán ho mohol predať, väzniť, bičovať, zmrzačiť, ba aj usmrtiť. Zákon ho za to netrestal. Pán mohol so svojím otrokom robiť, čo len žive chcel. Dejiny nám zachovali zpravu, že na pr. Vadius Pollion dal každý deň zabiť jedného otroka, aby ľudským mäsom mohol kŕmiť svoje ryby. Iný pán dal za živa upiecť svojho kuchára, lebo mu zle upiekol pečienku. Keď si páni chceli urobiť dobrú zábavu, vohnali otrokov do cirkusu, aby sa navzájom zabíjali alebo zápasili s tygrami, lvami, medveďami, leopardami atď. Z toho vidieť, že otroci postavení boli na roveň nerozumným zvieratám. Museli vo všetkom plniť vôľu svojho pána. Cez deň museli pracovať do úpadu. Na noc boli zahnaní do podzemných dier a chodieb (zvaných ergastula), ktoré by sme právom mohli nazvať ľudskými stajňami. Za prácu im býval odmenou korbáč, bodec, prípadne aj smrť. Keď otrok ochorel, pán ho vyhnal z domu a nestaral sa o to, čo sa s ním stane. Po prípade ho dal ubiť alebo vysadiť na ostrov Tibery, aby hladom zahynul. Keď utiekol, dal mu na čelo vypáliť potupné znamienko „F“ (Fugitivus — utečenec). Keď voľaktorý z otrokov zavraždil pána, boli všetci otroci ukrižovaní bez ohľadu na to, či boli vinní alebo nevinní.

Tak sa mali otroci pred narodením Krista Pána a veru ich nebolo málo. Veď v Šparte

len každý desiaty človek bol slobodný a v Attike len každý dvadsiaty. V Ríme za dôb cisárskych 2000 pánov malo vyše miliona otrokov. Ich počtu sa aj sám senát obával. V poslednom a v predposlednom storočí pred Kr. došlo aj ku krvavým vzbúram otrokov, ale tie boli krvavo potlačené.

Taký mal robotník život pred Kristom. Také bolo jeho spoločenské postavenie. Tam speje robotníctvo aj dnes. Prečo?? — Lebo sa ľudstvo nechce riadiť zásadami Krista Pána.

Kristus a robotník.

Keď sa robotníctvu rozpráva o tom, ako má žiť, ako si má svoj život zariadiť, vždy počujeme slová: „Lahko Vám je rozprávať, keď máte všetkého dosť a neviete, čo je bieda. Keby ste boli na našom mieste, veru by ste ináč rozprávali.“

Tak hovoria robotníci, a právom. O živote robotníka môže rozprávať len ten, kto ho sám skúsil, kto pozná jeho ťažkosti a biedu. Kto ten život nepozná, nech radšej mlčí.

Robotníku, chceš poznať človeka, ktorý pozná tvoj život? Ukážem Ti ho. Vieš, kto je to? Volá sa Kristus a neni len človekom ale aj Bohom. Chceš Ho poznať? Poď len so mnou!

Najprv pôjdeme do Betlema... Je zima, chladno, noc. Na konci mestečka najdeš maštal'

a v nej dieťa. Trasia sa zimou. Zakrútené je len do biednych handár, práve tak ako aj tvoje dieťa. Nemá dreva, ani uhlia, ani iného kuriva, ako aj Ty. Nemá vlastného domu, ako aj Ty...

Teraz sa pozrime do Nazaretu! V jednej uličke nájdeme tesársku dielnu, v ktorej pracuje starší muž a mladík. Sú to robotníci ako Ty: rukávy majú vysúkané; nosia robotnícku zásteru; potia sa, prach sa usadzuje na ich tváre a šaty... Poznáš ich? Ten muž je sv. Jozef a ten mladík Ježiš Kristus, Syn Boží. Je Pánom celého sveta a predsa pracuje, svojou vlastnou prácou si zarába každodenný chlieb.

Robotníku, pozri sa na Neho! Nezná On tvoj život? Nepozná On život robotníka? Veď On sám pracoval. Tie ruky, ktoré rozdávaly požehnanie, ktoré boly klincami prebité; boly skôr mokré od potu, unavené od roboty. To boly ruky robotníka.

Robotníku, nezdá sa Ti, ako by Kristus volal od svojej práce: „Robotníci, kráčal som vašou cestou, pracoval som, potil som sa, namáhal som sa. Aj moje ruky ztvrdly od roboty, aj moje žily nabehly od ťažkej práce!“

A ešte jeden obraz! Uplynulo tridsať rokov od Jeho narodenia. Na skale sedí Ježiš a okolo Neho priatelia. Akí? Boháči? — Nie. — Kto teda? — Chudobní robotníci, rybári mozolnatých rúk. Tých si zvolil za priateľov.

Začne učiť. Koho učí? Akých má poslucháčov? — Robotníkov. Ľudí z triedy pracujúcej. Tých poučuje, tým káže. „Chudobným sa zvestuje evanjelium“, stojí aj v Písme Svätom. Preto Ho nenávidia nepriatelia. Preto Ho prenasledujú. Preto Ho chcú usmrtiť.

Vidíš, priateľu? Kamkoľvek ideme, všade vidíme, že Kristus kráča cestou tvojho života.

Nakoniec umiera. Ako? Ako robotník, ako otrok na kríži.

Rozprával som sa s robotníkom. Spomínal Tolstoj. Páčilo sa mu, že Tolstoj chodil medzi ľuďmi a pracoval s nimi. Čože je Tolstoj oproti Kristovi? Kristus Pán nielen chodil medzi robotníctvom. On sa narodil v domčeku robotníka, vyrástol ako robotník, pracoval ako robotník, trpel, strádal ako robotník, zomrel ako robotník.

Kristus Pán poznal život robotníka. Prežil ho od začiatku až do konca so všetkými strastami a ťažkosťami.

Kristus Pán mohol rozprávať o živote robotníka. Mohol dávať smernice robotníctvu. On vedel čo je bieda. On vedel, čo je práca. Bol na tvojom mieste, drahý robotníku môj! Rozprával v tvoj prospech. Hľadal tvoje blaho.

Evanjelium a robotník.

Učenie Krista Pána je napísané v evanjeliu. Tam sú opísané aj Jeho zásady ohľadom

riešenia robotníckej otázky. Tam je to všetko čierne na bielom.

Ako chce Kristus Pán zlepšiť postavenie robotníka?

Kristus Pán žiada pre robotníka v prvom rade lásku. Najdôležitejším Jeho prikázaním je: „Milovať budeš bližného svojho ako seba samého!“ (Marek 12, 31.) „Milovať budeš bližného svojho!“ volá Kristus Pán nielen chudobným, ale aj pánom, aj zamestnávateľom a chlebodarcom.

Áno, robotníku, ten tvoj zamestnávateľ Ťa má milovať, má mať lásku k Tebe. Nemá Ťa milovať len ako stroj, ako nástroj k zbohatnutiu, ale „ako seba samého“. Tvoje blaho, tvoja spokojnosť má byť jeho túžbou. V Tebe nemá vidieť len otroka, sluhu, poddaného, robotníka, ale svojho brata, svojho bližného. S Tebou nemá zachádzať ako so zvieratom, ale ako s človekom, ktorý má nesmrteľnú dušu. —

Nie sú to krásne zásady? Povedz mi, či už táto jediná veta nerozlúšti otázku robotnícku? Či nám neodpovedá na otázku, aký má byť pomer medzi zamestnancom a zamestnávateľom? Len viac lásky a bude spokojnosť na oboch stranách!

So vzájomnou láskou úzko súvisí otázka mzdy. Myslíš, že Kristus o nej nehovoril? A ktože povedal: „Hoden je robotník svojej mzdy?“ Týmito slovami ako by volal: „Ro-

botník má nárok na mzdu!“ Na koľkú mzdu? — Aby mohol slušne vyžiť aj so svojou rodinou. Sv. Pavel hovorí: „Kto nechce pracovať, nech ani nejie.“ (2 Thes. 3, 10.) Ja to obrátim a podľa zásad Kristových vyhlasujem: „Kto pracuje, nech sa aj najie! Hoden je robotník svojej mzdy!“ Keď je práca ťažšia, pláca musí byť väčšia. Keď je práca ľahšia, aj pláca je menšia. Keď je rodina väčšia, treba viac chleba. Keď je rodina menšia, postačí aj menej.“ Tak to chce mať Kristus a tak je to spravodlivé.

Povieš mi na to: „Krásne je to povedané, len keby to tí páni uznali, keby mali viac milosrdenstva!“ Máš pravdu. Ale to neni vinou Kristovou, že nie sú takými. Kristus Pán im neprestajne hovorí: „Buďte milosrdní, jako i váš otec nebeský je milosrdný.“ (Luk. 6, 36.) „Buďte milosrdní,“ nenechávajú živorit svojich poddaných! „Veru povedám vám: na koľko ste to učinili jednému z týchto mojích najmenších bratov, mne ste to učinili.“ (Mat. 25, 40.) Priateľu, Kristus Pán Ťa tu predstavuje ako seba samého. Čo zamestnávateľ Tebe dobrého činí, činí to vlastne Kristovi. Tvoj pán má v Tebe vidieť Krista. To je vôľa Kristova.

Kristus Pán nepovedal, že tvojho zamestnávateľa bude podľa toho súdiť, koľká bola dividenda alebo koľko zlata si nashromáždí z mŕtvol chudobného robotníctva. Na to sa

On pýtať nebude. Bude sa ho však pýtať, či ťa nakrmil, napojil, zaodel, či zachádzal s Tebou ľudsky... Veď On jasne povedal: „Neshromažďujte si pokladov na zemi, kde hrdza a moľ kazí a kde sa krmíni podkopávajú a kradnú. Ale shromažďujte si poklady v nebi, kde ani hrzda, ani moľ nekazí a kde sa krmíni nepodkopávajú a nekradnú.“ (Matúš 6, 19-20.) Ktoré sú to poklady? — Láska, milosrdenstvo, súcit, spravodlivosť voči robotníctvu.

To sú zásady Kristove. To žiada Kristus pre robotníctvo.

Dnes vidíš, že jeden má mnoho, druhý nič. Vidíš na jednej strane hodváb, na druhej handry; na jednej strane paláce, na druhej chatrče, biedne úzke robotnícke kolonie; na jednej strane šampanské, na druhej strane biedu a núdzu; na jednej strane psíka v automobile, v salone, na druhej strane dieťa v pivničnej miestnosti; na jednej strane kapitál, na druhej strane bedár. Vidíš ľudí sháňať sa po peňazoch aj za cenu ľudského života. Kristus to však nechcel. On to zatracoval.

Čítaj len, čo povedal!

„Lahšie je ťave prejsť cez dierku ihelnú, nežli bohatému vojsť do kráľovstva nebeského.“ (Matúš 19, 24.) Mám Ti tu uviesť iný príklad? Počúvaj len! „Veru povedám vám, že boháč ťažko vojde do kráľovstva nebeského.“ (Matúš 19, 23.) A ako na odôvodnenie

týchto slov povedal: „Beda vám bohatým, lebo už máte svoje potešenie!“ (Luk. 6, 24.)

Robotníku, neujímal sa Kristus robotníctva?! A potom vraj má robotník zanechať Krista. Prečo? Zato, že mu dobre chcel, že hľadal jeho blaho?

Je pravda, že podobné heslá hlásajú aj dnes niektorí ľudia. Myslíš si však, že sú to ich vlastné myšlienky? — Nie. — To sú myšlienky Kristove, myšlienky evanjelia. Akékoľvek myšlienky prináša dnešná doba pri riešení robotníckej otázky, sú to vždy myšlienky prevzaté a odkukané z evanjelia. Keď ich aj oblečú do moderných šiat, svoj pôvod predsa len majú u Krista Pána.

Istý poslanec nazval Krista Pána „golgotským sociologom“. Áno, Kristus bol sociologom.

Keby sa robotnícka otázka riešila dľa zásad Kristovej sociologie, robotníctvu by sa veru lepšie dýchalo.

Kresťanstvo a robotník.

Mnohí ľudia si myslia, že je učenie Krista Pána len akousi teoriou, ktorá sa v praxi neosvedčí. To je veľký omyl. Evanjelium je život a dané je pre život. V praxi sa veľmi dobre osvedčilo. Jasne nám to dokazuje Písmo Sväté.

Toto Písmo Sväté nám hovorí o prvých kresťanoch: „Nebolo medzi nimi núdzne-

ho.“ (Sk. Ap. 4, 34.) Prečo?! — „Lebo ktoríkoľvek mali polia alebo domy, predávali a prinášali cenu toho, čo popredali a kládli k nohám apoštolov a rozdávalo sa každému, ako komu bolo treba.“ (Sk. Ap. 4, 34-35.)

Tak si počínali prví kresťania. Pomáhali si navzájom v úprimnej láske. Neskôršie to síce prestalo, ale zato aj pozdejšie možno povedať o kresťanoch „nebolo medzi nimi núdzneho“.

Takto by to malo byť aj dnes. Lež ako toho dosiahnuť? Krikom? Nadávaním? Terrorom? Revolúciou? — Tým toho nedosiahneme. — Azda odstránením kapitálu? Veď vlastne kapitál živí robotníctvo. Kapitál potrebujeme. Bez neho neni pokroku, neni obchodu a priemyslu. — Ako teda odstrániť biedu? Azda prevrátením spoločenského poriadku? Tým by sa len spoločenské vrstvy vyčaraly a bieda by odstránená nebola.

Vieš, ako odstránime biedu?! Zavedme evanjelium do moderného života. Prerobme spoločenský život dľa zásad evanjelia. Nalejme bezcitnému kapitálu trošku lásky a milosrdenstva do srdca.

Písmo Sväté hovorí o prvých kresťanoch: „Množstvo veriacich malo jedno srdce a jednu myseľ.“ (Sk. Ap. 4, 32.)

Priateľu, vieš, kedy sa bude mať robotníctvo lepšie? Keď ľudstvo bude mať „jedno srdce a jednu myseľ“. Skôr nie. Srdcia sú

dnes choré a keď je srdce choré, celé telo je nemocné. Srdce musíme najprv liečiť, musíme mu naliať citu a lásky k bližnému. Kým sú srdcia choré, tvrdé a bezcitné, daromné je všetko.

Ako však liečiť srdcia ľudské?! Zákonom? To je len obväz na ranu, ale rana bolí ďalej. Kde teda najdeme lekára? Lekárom je Kristus a liekom Jeho učenie. Kristovej lásky do srdiec ľudských! Keď Jeho láska bude v srdciach, bude ona aj pri výplate. Tá láska rozohreje aj tvrdé srdce kapitalistu, naleje mu tepla a uznania do neho. Otvorí mu oči, aby v robotníkovi nevidel len stroj, ale pracujúceho svojho spolubrata. Krista postavme do srdca robotníka a zamestnávateľa a vtedy nastane opravdu rovnosť, bratstvo a sloboda!

Dôkazom sú nám prví kresťania. Ak hrozné bolo postavenie pracujúcej triedy pred Kristom a kresťanstvo ho zmenilo. Otroctvo zmizlo a kresťan v kresťanovi videl brata. Bohatí pomáhali chudobným. Medzi kresťanmi nebolo núdzneho. A dnes?! Ono je jediným možným liekom terajších smutných pomerov. Kristus nám je treba a Jeho učenie. Preto sa mi zdá byť smiešnym, že u nás práve zástupcovia robotníctva hlasovali za odstránenie krížov zo škôl. Vyhodili kríže zo škôl a Kristus bol vyhodený aj zo spoločnosti ľudskej. A Ty, robotníku, čím ďalej tým lepšie cítiš, že Kristus neni už ani pri výplate. Vieš, čo

by som robil, keby som bol zástupcom robotníctva? Pracoval by som za to, aby Kristus naspäť prišiel do škôl. Prečo? Aby nás všetkých naučil povinnosti: Zamestnanca povinnosti voči zamestnávateľovi a zamestnávateľa povinnosti voči zamestnancovi. Zo škôl vyjdú aj budúci kapitalisti, ale bez Krista to budú ľudia bezcitní a tvrdí. Čo dobrého môžeš od takýchto očakávať? Zhoršenie svojho postavenia. Veď už aj teraz cítiš, čo znamenajú pohanskí zamestnávatelia pre robotníctvo.

Len kresťanstvo môže zmeniť dneskajšie smutné pomery, ako zmenilo aj smutné pomery za časov prvých kresťanov. Kresťanstvo je liek, je zornička lepšej budúcnosti pre robotníctvo.

Cirkev a robotník v prvých storočiach po Kristu.

Nepriatelia Cirkvi často predstavujú Cirkev ako nepriateľku robotníctva. Často počujeme z ich úst slová: „Cirkvi nezáleží na robotníctve! Drží s vykorisťovateľmi ľudu. Je nepriateľkou chudoby!“

Je to pravda? — Nie. Práve naopak. Cirkev je dobroditeľkou robotníctva. Veď ona po všetky časy bola vernou ochránkyňou všetkých pracujúcich.

Neveríš tomu? Dobre, ale mi odpovedz na jednu otázku. Povedz mi, kto zrušil po-

hanské otroctvo? Nebola to Cirkev katolícka? Áno, Cirkev to bola, ktorá uprostred krvavých prenasledovaní volala do sveta: „Ľudia Boží, ste bratmi! Bratom Ti je i ten otrok, robotník; lebo má nesmrteľnú dušu! Bratom Ti je aj cisár, tvoj pán; lebo aj ten je len človekom!“

Tak volala Cirkev. Že nevolala darmo, dokazujú dejiny. Zámožní kresťania prepúšťali svojich otrokov. O Hermetovi, rímskom prefektovi na pr. čítame, že 10.000 otrokom daroval slobodu a so slobodou im dal aj prostriedky k živobytiu. Chromatius v jeden deň rozviazal putá 14.000 nevoľníkom. Pritom im povedal tieto krásne slová: „Tí, ktorí sú dieťkami Božími, nesmú byť otrokmi človeka.“

Tak pracovala Cirkev v prospech robotníctva!

Filemonovi utiekol otrok Onezim a prišiel k sv. Pavlovi. Sv. Pavel ho obrátil na vieru kresťanskú. Potom ho poslal k pánovi, prosiac ho, aby otrokovi odpustil. Podľa rímskeho práva mohol byť Onezim trestaný smrťou. Sv. Pavel sa však primlúval za neho a žiadal Filemona, aby bol Onezim prepustený: „Posielam ho už nie ako sluhu, ale... ako brata premilého. Prijmi ho ako mňa.“ (Fil. 16-17.) A výsledok? Filemon Onezima prepustil.

Tak si počínala Cirkev v prvých storočiach. Napomínala, prosila, len aby vymohla

slobodu otrokom, slobodu triede pracujúcej. Je pravda, že toho nedosiahla hneď, ale vtedy aspoň volala slovami sv. Pavla: „Páni, spravodlive a slušne nakladajte so sluhami v povedomí, že i vy máte Pána v nebesiach.“ (Kolos. 4, 1.) Keď už nemohla otrokom vymôcť slobodu, aspoň im urobila život snesiteľnejším. Pritom neprestávala volať, napomínať, prosiť, aby otroctvo bolo celkom odstránené. Na cirkevných snemoch asi 400-krát protestovala Cirkev proti otroctvu. Konečne otroctvo prestalo a to je neodškriepiteľnou zásluhou Cirkvi katolíckej.

Cirkev nielen že otroctvo zrušila, ona aj pomáhala biednym. K čomuže boli jáhňovia? Aby rozdávali almužnu. Cirkev ako dobrá matka žobrala u boháčov, aby mohla pomáhať biednym a hladujúcim a to v prvom rade z radov pracujúcich. Akože povstaly nemocnice? Tak, že Cirkev posbierala na schodoch pohanských chrámov umierajúcich otrokov. Starala sa o nich, ošetrovala ich.

Otroci, robotníci, biedni a chudobní boli pokladmi Cirkvi. Keď sa mešťanosta pýtal sv. jáhňa Vavrinca, kde sú poklady Cirkvi, ten ukázal na zástup chudobných a povedal: „Aj hľa, toto sú poklady sv. Cirkvi!“ Mal pravdu. Robotníci chudobní a biedni boli v prvých storočiach pokladmi, skvostami, perlami Cirkvi. Na to robotníctvo nesmie zabúdať!

Cirkev a robotník v stredoveku.

Medzi stredovekom a našou dobou je ohromný rozdiel. Stredovek ešte nepoznal dneskajšie továrne a preto stredoveký robotník není robotníkom v dnešnom slova smysle. V stredoveku sú vlastne dva druhy robotníkov: pánski poddání a remeselníci.

Tak sa mi zdá, ako by som počul tvoje slová: „V záujme týchto Cirkev nič neurobila v stredoveku. Vôbec si necenila prácu. Nemala smyslu pre ňu.“

Mýliš sa, priateľu. Naopak, Cirkev si v stredoveku vysoko cenila prácu. Jej heslom vždy boli slová: „Modli sa a pracuj!“ Cirkev však neostala len pri prázdnom hesle. Toto svoje heslo uvádzala aj v skutok. Spomeň si len na stredoveké kláštory. Boly to vlastne ohniská vedy a práce. V nich sa konala nielen duševná práca, ale aj telesná. Stredovekí mnísi brázdili zem, kolčovali lesy, stavali cesty a mosty, vysušovali bažiny. Oni učili ľudí rozumnej a dokonalejšej práci.

Tak vysoko si cenila Cirkev v stredoveku prácu, že ju v najvyššej miere pestovala vo svojich kláštoroch. V tak veľkej úcte ju mala, že ju predpísala za povinnosť služby Božej zasvätených rehoľníkov. To ešte není všetko. Cirkev v stredoveku bránila aj záujmy robotníctva.

Otroctvo odstránila Cirkev. Avšak odstránením otroctva nastalo poddanstvo, ktoré je vlastne prirodzeným pokračovaním otroctva. Neni na tom nič divného. Odstránenie otroctva bez prechodu do poddanstva bolo by bývalo záhubné. Pri nesmiernom počte otrokov by ostaly státisíce bez chleba. Bolo by došlo ku krvavým bojom a hrozným spoločenským otrasom. Poddanské pomery toto všetko zamiedzily. Z tohoto vidieť, že poddanstvo samo v sebe nebolo zlé, len keby sa páni boli riadili zásadami katolíckej Cirkvi. Cirkev v stredoveku stále horlila za nápravu, pripomínala pánom ich povinnosti voči poddaným. Činila tak na snemoch, kazateľniach a v spovedelniciach. Cirkev vždy brala do ochrany poddaný ľud pred tyranskými veľmožmi a kniežatmi. Mnohých z nich aj vyobcovala, alebo trestala interdiktom t. j. zákazom verejných služieb Božích, slávnostného vysluhovania sv. sviatostí a zvonenia. Čo mohla, to urobila Cirkev. Poddanstvo celkom odstrániť nemohla, lebo bolo úzko srastené s vtedajším spoločenským poriadkom. Pracovala však na tom, aby páni kresťansky zachádzali so svojimi poddanými. Túto svoju povinnosť Cirkev nezanedbávala. Kde sa jej podarilo vstúpiť do srdca pánovho zásady Krista Pána, tam sa mali poddaní dobre: kde nie, tam bol dereš a iné podobné tresty. Viac urobiť Cirkev nemohla, veď v stredoveku panovalo pästné právo. Beda bolo

tomu, kto sa opovážil vystúpiť proti niektorým kniežatám a napomenúť ich. Koľko bojov musela prežiť Cirkev v stredoveku len preto, že sa opovážila upozorňovať na chyby kráľov a kniežat! Cirkev napomínala, Cirkev prosila, Cirkev karhala v stredoveku. Cirkev trpela len preto, lebo sa opovážila ohlásiť v záujme pracujúcich, v záujme poddaných.

Druhou vrstvou stredovekého robotníctva boli remeselníci. Pri hájení záujmov tejto vrstvy pracovala uz Cirkev s lepším výsledkom. Pre remeselníkov zakladala cechy, prvé to organizácie robotníctva.

Cechy sdružovali zamestnávateľov a zamestnancov jedného remesla. Členovia cechu sa navzájom považovali za bratov, za členov jednej rodiny. Spoločne navštevovali služby Božie. Nezávideli jeden druhému. Dožičili chleba jeden druhému. Mali svoju podpornú pokladnicu, z ktorej bola poskytovaná pomoc vdovám a sirotám odumrelých členov. V nemocnici mal cech svoje vlastné oddelenie. Majster musel dávať zamestnancom dobrú stravu a pracoval so svojimi zamestnancami. Nesmel vyčerpávať sily svojich zamestnancov, lebo cech určil dobu trvania práce a určil aj výšku mzdy.

Takto chránily cechy v stredoveku záujmy remeselníctva, stredovekého to robotníctva. Veru ďaleko kulhajú za nimi dnešné organizácie, v ktorých panuje neláska, nesvornosť,

protekciónárstvo na veľkú radosť bezcitných kapitalistov. Cechy zabezpečily každému členovi chleba. A dnešné organizácie? Nevedia zaistiť svojím členom ani len omrvinky padajúce so stola boháčov.

Cechy zakládala Cirkev. Pre koho? Pre robotníctvo, aby bránila jeho záujmy.

A potom vraj Cirkev nič nevykonala v stredoveku v prospech robotníctva. Ak ohromná je nevďačnosť ľudstva!

Cirkev a robotník v novom veku.

Novovek je dobou strojov a robotníckych otázok. Je to doba vynálezov a pokroku. Ľudstvo napreduje na každom poli. Stavajú sa školy, budujú sa továrne a vyrábajú sa stroje. Robotníctvu však nepriniesol mnoho.

Novoveká veda pozbavila zamestnávateľov lásky k Bohu a blížnemu. Vyhlásila človeka za potomka opíc a mnohí zamestnávateľia zachádzajú s robotníkmi ako so zvieratmi. Preťažujú ich sily, nedožičia im odpočinku, nedoprajú im nedele, ani sviatku. Nútia ich k dlhej, 12, 13, 14, ba až 16 hodinovej práci. Dávajú im len nepatrnú mzdu. Tak sa stáva, že deti robotníkov musia ísť krahnúť odpadky zo svinských válovov. V rukách továrnikov sa hromadia peniaze, kým sa robotníctvo na staré kolená musí chytať žobráckej palice.

Čo mohla urobiť Cirkev v prospech pracujúcich za týchto pomerov?

S kazateľnice napomínala zamestnávateľov, aby láskavo zachádzali so svojimi robotníkmi. V spovedelnici obmäkčovala ich srdcia. Všade, kde mohla, volala: „Milovať budeš svojho bližného ako seba samého.“ Za hriech do neba volajúci vyhlásila „zadržanie alebo ujímanie zaslúženej mzdy robotníkom a služobníkom.“ Ohradzovala sa proti nedeľnej práci slovami: „Spomni, aby si den sviatočný svätzil!“ Žiadala pre robotníctvo spravodlivú mzdu slovom: „Nepokradneš!“ Veď dľa učenia Cirkvi kradne aj ten, kto robotníkovi nevyplatí zaslúženú mzdu. Lakomosť zamestnávateľov po nespravodlivom vzrastaní kapitálu zaradila medzi sedem hlavných hriechov. Citovala im slová sv. Jána Zlatoústeho: „Nemiluješ bližného, ak mu v núdzi postavenému nedáš toľko, aby žiť mohol.“

To však neni všetko. Cirkev usilovne pracovala aj na tom, aby sa krásne jej zásady dostaly aj do zákonodarstva. Žiaľbohu, v zákonodarstve mala malé slovo. Cirkev po francúzskej revolúcii bola vyhnaná z parlamentu. Poslancov katolíckeho smýšľania bolo málo, a v snemovni rozhoduje väčšina. No, kde to bolo možné, tam Cirkev pracovala aj na poli parlamentnom.

Cirkev dobre cítila, že činnosť malej hrstky katolíckych poslancov nepostačuje.

Preto sa pápež Lev XIII. v r. 1891 obracia k celému svetu. Encyklikou „Rerum novarum“ vyzýva pozornosť celého sveta na smutné postavenie robotníctva. Líči bezcitnosť kapitalistov a odsudzuje ju. Zamestnávateľom pripomína, že robotník neni strojom, ani otrokom. Zakazuje vykorisťovanie robotníctva. Žiada preň spravodlivú mzdu. Konečne sľubuje, že Cirkev a duchovenstvo bude podporovať každú dobrú snahu o zlepšenie trudného osudu robotníctva. Táto encyklika neostala bez ozveny. Ľudia dobrej vôle ujali sa robotníctva. Niektorí továrnici hľadeli uľahčiť život svojich zamestnancov. Na vyzvanie cirkevnej vrchnosti dali sa do práce všetci katolícki poslanci. Tak na pr. vydala katolícka strana v Belgicku na základe encykliky „Rerum novarum“ tento ohlas:

1. Žiadame, aby sa s robotníkom neza-chádzalo ako s bezcitným strojom, ale ako s naším, nám rovným bratom. 2. Žiadame, aby jeho sily neboly prácou preťažované. 3. Žiadame, aby požíval nezkalený rodinný život a aby mu manželka nebola ulúpená továrňou. 4. Žiadame, aby požíval nerušený klud ne-deľný. 5. Žiadame, aby bol poistený pre prí-pad choroby, staroby alebo nehody. 6. Žiadame, aby sa mu dostávalo takej mzdy, aká by stačila k slušnému živobytíu. 7. Žiadame, aby sa robotníci mohli sdružovať v spolkoch a

aby robotníctvo malo svojich zástupcov na snemoch a v obecných zastupiteľstvách.

V týchto siedmich bodoch bol shrnutý program belgických katolíkov. Avšak to nebol len ich program. To je program celej katolíckej Cirkvi, lebo je to program spravodlivý.

Neni pochybnosti, že Cirkev aj v novom veku plnila svoje povinnosti voči robotníctvu.

V Nemecku jej vlivom vyšly zákony v prospech robotníkov pričinením katolíckeho centra. Obmedzená bola práca žien a detí. Boly sriadené nemocenské pokladnice, starobné pokladne. V Rakúsku to tiež nebolo ináč. Dr. Adler v r. 1893. otvorene povedal, že zákony v prospech robotníkov vyšly od klerikálov. V tom smysle sa bol vyslovil aj Bourwig, keď na protestantskom kongrese v r. 1893. povedal, že na sociálnom poli najviac koná Cirkev katolícka, ktorá má oko i srdce pre sociálne pomery ľudu.

Pápež Pius XI. a robotníctvo.

Keď si prečítame dejiny, presvedčíme sa, že sa pápežovia vždy postavili na obranu robotníctva. Terajší sv. Otec je tiež veľkým priateľom pracujúcich. Známe sú jeho slová: „Cez celý svoj život som miloval prácu a milovať ju budem vždy.“ Najlepšie však dokazuje jeho lásku k robotníctvu list, v ktorom píše: „Práca čím ďalej tým väčšmi sa stáva ne-

ľudskejšou. Robotník neraz klesá pri strojoch, a často sa stáva, že pracujúci nie je považovaný za brata, — ako to Kristov zákon učí, — ale za cudzieho a nepriateľa.“

Pápež Pius XI. miluje robotníctvo a zastáva sa ho. Len si prečítaj jeho encykliku „Quadragesimo anno“, ktorú vydal na oslavu štyridsiateho výročia encykliky „Rerum novarum“. Tá Ti jasne dosvedčí, že ani jeden stav neni sv. Otcovi tak milý ako stav robotnícky. Na robotníctve mu záleží, o robotníctvo sa stará a zo srdca si želá, aby robotníctvu svitly lepšie a blaženejšie časy.

Kňazstvo a robotník.

Že Cirkev neni nepriateľkou robotníctva, to nám dokazujú dejiny. Nepriatelia Cirkvi si však najdú vždy nejakú zádrapku. Začnú obviňovať kňazstvo a hovoria: „Keď Cirkev aj neni nepriateľkou robotníctva, ale sú jeho nepriateľmi kňazi. Kňazi neplnia svoje povinnosti. Držia s našimi vykorisťovateľmi.“

Porozprávajme sa aj o tejto veci.

Hneď na počiatku Ti pripomínam, že nechcem brániť zlých kňazov. Viem veľmi dobre, že aj kňazi sú všelijakí. Ale nie sú zlí všetci. Každý strom má aj hnilé ovocie. Každé vojsko má zradcov. Lenže podľa jedného hnilého jablka, podľa jedného zradcu nemožno posúdiť celý strom, celú armádu. Podobne

nemožno podľa jedného zlého kňaza posudzovať celé kňazstvo. Kristus Pán mal 12 apoštolov a našiel sa medzi nimi Judáš. Akože by sa nenašli medzi toľkým kňazstvom aj takí, ktorí sa azda proti robotníctvu niečím previnili?! Ostatne, dovoľ mi jednu otázku. Sú všetci ľudia dobrými otcami, matkami, manželkami a občanmi? Ty sám plníš vždy svedomite svoje povinnosti? Uznáš, že nie. Prečo sa teda divíš tomu, keď kňaz pochybí??!

Teraz uvažujme ďalej! Hovorí sa, že je kňazstvo nepriateľom robotníctva. Veríš Ty tomu?! Ja nie. Veď si len všimni, z akých rodín pochádzajú kňazi. Azda z rodín milionárov, válečných zbohatlíkov, kapitalistov? — Nie. — Väčšina z nich pochodí z chudobných rodín roľníckych, remeselníckych a robotníckych. Prečože by teda deti pracujúcich rodičov nenávideli robotníctvo?

Priateľu, naopak, kňazi sa najviac ujímajú robotníctva. Povedz mi, nie sú to kňazi, ktorí z kazateľnice pripomínajú boháčom: Nechajte v biede svojich bližných, pamätajte aj na nich!? Nie sú to kňazi, ktorí im hrozia večným trestom pre tvrdosť srdca? Čo Cirkev urobila v prospech robotníctva, urobila to len pomocou a pričinením kňazstva. A dnes?! Nie sú to kňazi, ktorí podporujú nezamestnaných a krmia prácu hľadajúcich? Len sa spýtaj na fare v priemyselných mestách, koľko nezamestnaných robotníkov sa tam nasýtilo a koľkí boli

podporení. Tam sa dozvieš, či je kňaz skutočne nepriateľom robotníctva. Keď je treba podpory, každý ide ku kňazovi; ale keď treba nadávať, špiní sa kňaz.

Nemysli si, že sa kňazstvo nestará o robotníctvo. Ten mladý bohoslovec sa ešte len chystá za kňaza a už sa učí o tvojom postavení a tvojej biede. Musí počúvať na teologii prednášky, v ktorých poznáva rany robotníka a tiež aj spôsob liečenia týchto rán. Kňaz musí študovať sociologiu, kým to ostatní inteligenti robiť nemusia. Nenazdať sa, že kňazi ostávajú len pri prázdnych slovách. Veru nie. Kňazi ako poslanci ujmajú sa robotníctva, ako novinári bránia robotníctvo, ako učitelia hľadajú lieky pre robotníctvo. Ty, pravda, o tom nevieš, lebo málo čítaš katolícku novinu.

Počul si už meno kňaza a pozdejšieho biskupa Kettelera? Ten ešte pred Marxom sa ujmá robotníctva. Biskup Ketteler bol poslancom na sneme frankfurtskom a rečnil i písal za práva robotníkov. Založil stranu kresťansko-demokratickú, v ktorej sa skupili biskupi a kňazi na ochranu robotníkov.

Podme do Ameriky, kde je miláčkom robotníctva kardinál Gibbons, ktorý skvelými rečami a perom bojoval za robotníctvo. Ešte aj pápežovi Lvovi XIII. bol napísal, že keď pôjde o zlepšenie postavenia robotníkov, Cirkev musí stáť na strane ľudu.

Chod' do Anglicka a na schôdzi robotníckej vyslov meno kardinála Manninga. Uvidíš, že srdce robotníkov zahorí vďačnosťou voči tomuto kňazovi. Manning miloval robotníkov. Tisíce a tisíce robotníkov, v prospech ktorých pracoval, boly lepšie zaobliečené a maly lepšiu stravu ako on. Manning rozdal všetko do posledného haliera. Ošuchaná reverenda s vybledlými gombíkami bola jeho oblekom, ovsený chlieb a voda jeho potravou a nápojom. Rozprával a pastierske listy písal v záujme robotníckej triedy a zúčastňoval sa aj schôdzi robotníckych.

Ďalší príklad! V jednom z najväčších priemyselných miest ve Francúzsku v Saint-Etienne nachádza sa široko známa záhradová kolónia pre robotníkov. Tisíce robotníkov tam bývajú so svojimi rodinami. V r. 1894. tamojšia továrňa na zbraň prijala viac robotníkov, medzi ktorými nastala núdza. V najväčšom nedostatku prišiel na pomoc robotníctvu kňaz Volpette, jezuita. Zakúpil pozemok a rozdelil ho 50. rodinám. Potom nakúpil nástrojov, riadu a zbožia a odovzdal im to. V krátkom čase povstaly na pozemku malé, dobre upravené záhrádky. P. Volpette sa tým neuspokojil. Pracoval ďalej medzi tisícerymi ťažkosťami. Jeho dielo sa rozmáhalo. Chcel založiť 1000 záhrad. Keď toho počtu dosiahol, neustal v práci. Keď umieral, zanechal 1500 záhrad a tiež toľko zaopatrených rodín.

Uvediem Ti ešte príklad zo Slovenska. Chod' len do Nitry! Tam najdeš robotnícku kolóniu pod Kalváriou. Hlavná ulica tejto kolónie sa volá Kasalova ulica. Opýtaj sa len, kto bol Kasala? Dozvieš sa, že to bol katolícky kňaz a profesor teológie v Nitre. Dal postaviť celú tú kolóniu, celú štvrť rodinných domkov so zahrádkami. Chudobným robotníkom takto dopomohol k lacnému prístrešiu. Menovaný dobrodinca len nedávno zomrel v Horných Vesteniciach.

Ukázal som Ti niekoľko príkladov na dôkaz toho, že katolícke kňazstvo pracovalo a pracuje v prospech robotníctva. Je pravda, že sa nedáva odprevádzať hudbou a neporiada búrlivé tábory ľudu, ale pracovalo a pracuje vážnymi prostriedkami za blaho triedy pracujúcej. Miesto prázdnych rečí dokazovalo a dokazuje svoju lásku k robotníctvu skutkami.

Cirkev záchranou robotníctva.

Rozprával som Ti dosavád, že Cirkev není nepriateľkou robotníctva. Čítali sme dejiny a presvedčil si sa, že Cirkev vždy bola ochránkyňou a dobroditeľkou pracujúcich. A dnes? Myslíš si snáď, že sa viac o robotníctvo nestará? — Mýlil by si sa. Viac ako inokedy stará sa oň v dnešnej dobe. Hľadá liek pre každú jeho bolesť a ranu. Jedno ovšem nerobí. Nekrími robotníka prázdnyimi sľubami.

Nesľubuje mu raj na zemi. Nehľása mu, že účelom života je len radosť a užívanie sveta. To Cirkev nerobí, ani robiť nemôže, ale zato uznáva a podporuje všetky spravodlivé požiadavky pracujúcich. Napomína štátnu moc, aby zákonitou cestou zlepšila stav robotníctva. Prosí chlebodarcov, aby boli spravodlivými a poctivú prácu spravodlivo odmeňovali.

Priateľu, chceš poznať robotnícky program Cirkvi? Shrnem Ti ho do niekoľkých viet:

1. „Milovať budeš bližného svojho ako seba samého!“ Zachádzaj s robotníkom ľudsky! Nevyčerpávajú jeho sily! Je твоjim bližným, bratom.

2. „Spomni, abys deň sviatočný svätil!“ Dopraj robotníkovi oddychu a nedeľného kludu! Uznaj, že robotník neni strojom!

3. „Nezabiješ!“ Nezabijaj jeho dušu! Nezabíjaj jeho telo! Poskytni robotníkovi zdravého prístrešia! Netlač ho s celou famíliou do úzkych miestností, staraj sa o jeho zdravotné pomery!

4. „Nepokradneš!“ Daj mu spravodlivú mzdu! Nebohatni z jeho mozolov, veď aj on chce žiť!

Robotníku, toto sú požiadavky Cirkvi pre robotníctvo. Keď tento soznam požiadavok porovnáš so svojimi požiadavkami, budeš celkom spokojný. Požiadavky tvoje a požiadavky Cirkvi sa shodujú. A keď budeš uvažovať, prídeš

k tomu presvedčeniu, že najlepší a najspravodlivejší program robotnícky má Cirkev katolícka. Nečuduj sa tomu, veď ten program zanechal Cirkvi Kristus Pán, ktorý dobre poznal srdce robotníka. Nezabúdaj, že je Kristus nielen preto твоjim Vykupiteľom, že Ťa od hriechu vykúpil. On je ním aj preto, lebo dal svetu najlepšie smernice ohľadom riešenia robotníckej otázky.

Doslov.

Končím svoje riadky, ale sa Ťa najprv pýtam: Je Cirkev a náboženstvo nepriateľkou robotníctva? — Nie, nie, nie! — odpovieš mi. To som chcel od Teba počuť na rozlúčku.

Teraz sa lúčime. Keď sa lúčia dvaja priatelia, povedia jeden druhému posledné slovo. Ja tiež tak činím. Poznal si prácu Cirkvi. Si katolíkom. Buď ním! Nedaj sa sklátiť, zväbiť a zaviesť nepriateľmi! Povstaň na obranu svojej Cirkvi! Miluj ju! Zaslúži si to od Teba.

Možno, však, že si už pobľúdil. Tak mi dovoľ, aby som Ti nakoniec vylíčil jeden veľkolepý sprievod.

Vpredu kráča Ten, ktorý niesol na ramenách kríž. To je Ten nazaretský robotník. Za ním kráča dvanásť robotníkov, väčšinou rybárov. Kráča prvý pápež, rybár Peter, za

ním rad pápežov pochádzajúcich z rodín robotníckych; kráčajú tisíce biskupov a kňazov z rodín robotníckych; kráčajú mnísi a pustovníci — robotníci. K týmto sa družia jednoduchí robotníci zo všetkých končín a národov zeme. Sú medzi nimi svätí a svätice, ktorí kráčali tvojou cestou, krížovou cestou práce a utrpenia. Vidiš medzi nimi kováčov, sv. Bonavíta a Ampelia, obuvníka sv. Krišpina, baníka sv. Klimenta, zámočníka sv. Baldomera, zlatníka sv. Eligia, strieborného kováča sv. Andronika, tkáča sv. Embrosia, nádenníka sv. Henrika z Trevisa, pekára sv. Leodarda, záhradníka sv. Fokasa, kočiša sv. Odrana, barviara sv. Gerarda, sluhu sv. Agathodora a služku sv. Zitu, roľníka sv. Alberta. Najdeš medzi nimi panny a panícov zpomedzi robotníctva. Nakoniec uvidíš tisíce, ba miliony robotníkov z našej doby a medzi nimi aj mnohých svojich spolurobotníkov.

Včele všetkých kráča ich vzor a príklad, ich pracovitý Majster, Kristus — robotník.

Na okraji cesty, ktorou sa sprievod uberá, stoja ľudia.

Stoja tam ľahostajní vo viere. V rukách držia kladivo, čakán. Sú to robotníci mŕtvých rúk.

Stoja nepriatelia. Svierajú svoje robotnícke päste. Oči majú krvou podbehnuté. Ústa im chrli slová zlorečenia, potupy a posmechu.

Stoja odpadlíci, ktorí nenávidia a nevedia prečo. Stoja a nadávajú.

Stoja tí, ktorí by sa radi pripojili k sprievodu, — ale sa boja.

Stojíš tam, robotníku, aj Ty!

Stojíš a nevieš, kde je tvoje miesto. Či ostať na okraji cesty medzi nepriateľmi Krista-robotníka alebo sa pripojiť k tomu veľkolepému sprievodu?

Robotníku, pohľad ešte raz na ten sprievod! Vidíš v ňom svojich druhov s kladivkom, čakanom alebo pílou v ruke. Tam je tvoje miesto.

Prišli k Cirkvi! Miluj Cirkev, veď ona skôr milovala Teba.

„Nihil obstat.“ Joannes Javorka, censor diocesanus. N. 3378/1934. „Imprimatur“ Sv. Kríž nad Hronom, 24. Novembris 1934. † Marianus m. p., Episcopus. „ŽIVOTOM“. Náboženské, výchovné a sociálne úvahy. Vychádza v Hlučine mesačne. Jeden sväzočok za 50 hal. Predplatné na celý ročník (24 sväzočkov) aj s poštou 13 Kčs. Nakladateľ Exerciciový dom, Hlučín v Sliezske. - Zodpovedný redaktor Ján Miekisch v Hlučine. - Tlačila Typia, Mor. Ostrava, Těšínská 21.